

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України. Наказ МВС України від 26 січ. 2016 р. № 50. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260>
2. Про затвердження Курсу стрільб для поліцейських та норм витрат боєприпасів, пострілів, вибухових пакетів і гранат поліцейськими під час проведення практичних стрільб. Наказ Національної поліції України від 20.09.2016 р. № 900 URL: [nakaz_npu_900_vid_20_09_2016.pdf](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/npu_900_vid_20_09_2016.pdf) (yurist-online.org)
3. Ануфрієв М. І. Службова підготовка працівників органів внутрішніх справ. Київ: РВВ МВС України, 2003. 440 с.
4. Основи техніки швидкісної стрільби з пістолета для працівників органів внутрішніх справ: навч.-метод. посібник / Запорожанов О. В., Лобода А. М., Нестеренко А. В., Максимов С. П. Київ: ФОП О. С. Ліпкан, 2011. 112 с.
5. Бондаренко В. В. Професійна підготовка працівників патрульної поліції: зміст і перспективні напрями: монографія. Київ: ФОП Кандиба Т.П., 2018. 524 с.
6. Вогнева підготовка: навчальний посібник / Дідковський В. А. та ін. Київ: НАВС, 2015. 320 с.
7. Пластер Джон Досконалий снайпер. Сучасний навчальний посібник для армійських та поліцейських снайперів. 2-ге вид. оновл. та розшир. Київ: КНТ, 2013. 786 с.

REFERENCES:

1. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro orhanizatsiyu sluzhbovoyi pidhotovky pratsivnykiv Natsional'noyi politsiyi Ukrayiny [On the approval of the Regulation on the organization of official training of employees of the National Police of Ukraine]. Nakaz MVS Ukrayiny 26.01.2016 No50. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260> [in Ukrainian].
2. Pro zatverdzhennya Kursu stril'b dlya politseyskykh ta norm vytrat boyeprypasyv, postriliv, vybukhovyykh paketiv i hranat politseyskymy pid chas provedennya praktychnykh stril'b [Course for police officers and the standards for consumption of ammunition, shots, explosive packages and grenades by police officers during practice shootings]. Nakaz Natsionalnoyi politsiyi Ukrayiny vid 20.09.2016. № 900. Retrieved from [nakaz_npu_900_vid_20_09_2016.pdf](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/npu_900_vid_20_09_2016.pdf) (yurist-online.org) [in Ukrainian].
3. Anufriyev, M. I. (2003). Sluzhbova pidhotovka pratsivnykiv orhaniv vnutrishnikh sprav [Service training of employees of internal affairs bodies]. Kyiv, RVV MVS Ukrayiny [in Ukrainian].
4. Zaporozhanov, O. V., Loboda, A. M., Nesterenko, A. V., Maksymov, S. P. (2011). Osnovy tekhniky shvydkisnoyi stril'by z pistoleta dlya pratsivnykiv orhaniv vnutrishnikh sprav: navch.-metod. Posibnyk [Basics of the technique of high-speed shooting from a pistol for employees of internal affairs bodies: teaching method. manual]. Kyiv: FOP O. S. Lipkan [in Ukrainian].
5. Bondarenko, V. V. (2018). Profesiynna pidhotovka pratsivnykiv patrol'noyi politsiyi: zmist i perspektyvni napryamy: monohrafiya [Professional training of patrol police officers: content and prospective directions: monograph]. Kyiv: FOP Kandyba T.P. [in Ukrainian].
6. Didkovskyy, V. A., Lukyanov, D. V., Mazur, I. M., Polikarpov, Ye. V. & Svintsitskyy, V. V. (2015). Vohneva pidhotovka: navchal'nyy posibnyk [Fire training: a study guide]. Kyiv: NAVS [in Ukrainian].
7. Plaster, Dzhon (2013). Doskonalyy snayper. Suchasnyy navchalnyy posibnyk dlya armiyskykh ta politseyskykh snayperiv [Modern training manual for army and police snipers]. 2-he vyd. oovl. ta rozshyr. Kyiv: KNT [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 20.05.2023

УДК 343.150.1

DOI: 10.36550/2522-9230-2023-14-186-192

Скляренко Ігор Васильович,
доктор філософії у галузі права,
старший викладач кафедри права та правоохоронної діяльності
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
e-mail: ivass195@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2104-6721>

ПРАВОВА ПРИРОДА ВМОТИВОВАНOSTІ ВИРОКУ ЯК ВИМОГИ ТА ОЗНАКИ

Стаття присвячена дослідженню категорії вмотивованості вироку суду як документу, що остаточно вирішує питання про кримінальну відповідальність особи. Проаналізовано різні підходи вчених щодо визначення поняття та

сутності вмотивованості судового рішення. Досліджено філософсько-правові підходи до категорії вмотивованості та мотивування як певного мисленнєвого процесу. Звернуто увагу на особливий характер судової влади як цивілізованого способу вирішення правових спорів. Акцентовано увагу на тому, що метою кримінального судочинства є вирішення питання про притягнення особи до кримінальної відповідальності. Доведено, що зрозумілість ясність мотивів ухваленного судом вироку є запорукою його правосудності. Розглянуто нормативні вимоги кримінального процесуального законодавства України до вмотивованості вироку суду. Проаналізовано практику Європейського суду з прав людини в частині вимог до мотивування судових рішень. Визначено, що невиконання судом вимог щодо належного мотивування свого вироку ставитиме під сумнів його правосудність як для сторони, що програла, так і для інших учасників кримінального провадження.

Ключові слова: суд, вмотивованість, мотивування, судове рішення, вирок, кримінальна справа

Skliarenko I. DEPUTY OF THE LOCAL COUNCIL AS A SUBJECT OF A CRIMINAL OFFENSE

The article is devoted to the study of the motivational category of the court verdict as a document that finally resolves the issue of a person's criminal responsibility. Various approaches of scientists regarding the definition of the concept and essence of the motivation of a court decision have been analyzed. Philosophical and legal approaches to the category of motivation and motivation as a certain thought process have been studied. Attention is drawn to the special character of the judiciary as a civilized way of resolving legal disputes. Attention is focused on the fact that the purpose of criminal proceedings is to resolve the issue of bringing a person to criminal responsibility. It has been proven that the clarity and clarity of the motives of the verdict passed by the court is a guarantee of its justice. The normative requirements of the criminal procedural legislation of Ukraine for the motivation of the court verdict are considered. The practice of the European Court of Human Rights in terms of requirements for the motivation of court decisions has been analyzed. It was determined that the court's failure to fulfill the requirements regarding the proper reasoning of its verdict will call into question its justice both for the losing party and for other participants in the criminal proceedings.

Key words: court, motivation, motivation, court decision, sentence, criminal case

Постановка проблеми Кримінальна відповідальність за своєю суттю є найбільш тяжким видом правової відповідальності, що вимагає вираженого підходу суб'єктів, що здійснюють притягнення особи до такого роду відповідальності до перевірки його умов та підстав.

Однією із сфер, у якій вмотивованість своєї позиції відіграє вирішальну роль, є право, зокрема в ситуаціях змагального правового протистояння в межах кримінально-правового судового розгляду, що є необхідним для доведення своєї позиції як сторін обвинувачення та захисту, так і суду, як органу, що вирішує питання про притягнення особи до кримінальної відповідальності. Основним завданням кримінального судочинства є захист прав і свобод людини і громадянина, забезпечення соціальної стабільності та законності, і має здійснюватися відповідно до закону та законними засобами.

Окрім того, актуальність питання вмотивованості судового рішення в Україні набуває особливого характеру у зв'язку з наданням судовим рішенням Верховного Суду статусу судового прецеденту, обов'язкового для врахування судами нижчих інстанцій.

При цьому, вмотивованість є результатом діяльності, заснованої на певних принципах і правилах, що застосовуються з урахуванням конкретних ситуацій, цінностей та суспільних інтересів, а не механічно, а тому окрім адекватного та розумного використання методів правового мотивування можуть також виникати випадки зловживань з боку суду. Вимога вмотивованості судового рішення є теоретичним та практичним викликом для пояснювальних і формальних можливостей суду, а тому і не дивно, що у деяких випадках судові рішення у кримінальних справах можуть бути недостатньо вмотивованими, щоб адекватно відобразити мотиви та аргументи суду, які привели його до певної конкретної позиції. Відтак, необхідно звернути увагу на ті вимоги, що висуваються як національним законодавством, так і міжнародними документами до вмотивованості судових рішень у кримінальному процесі та на сутність вмотивованості як певної ознаки вироку суду.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика мотивування судових рішень раніше вже розглядалась у наукових роботах вітчизняних і зарубіжних вчених.

Так, Е. Фетеріс [1] досліджувала теорії та способи мотивування судових рішень. Р. Сарторіус [2] зосереджував увагу на логічних прийомах особливостях мотивування, в той час як С. Шуман [3] на філософсько-правових, звертаючи при цьому увагу на важливість та необхідність такого мотивування у правовій державі. А. Аарніо [4] акцентує увагу на раціональному характеру мотивування, що визначає матеріальні умови прийнятності для кінцевого результату. Окрім теоретичних досліджень слід звернути увагу і на практичні дослідження. Так, А. Дімішковська [5] дослідила діалогічний метод мотивування шляхом аналізу мотивування рішення Конституційного Суду Македонії.

Проблеми належного мотивування судових рішень не лишили осторонь і українські вчені. Так, Я.О. Берназюк проаналізував розуміння мотивування судових рішень в українському процесуальному законодавстві, в тому числі і кримінально-процесуальному [6]. Л.П. Брич та О. Калачова розглядали право на вмотивоване судові рішення у кримінальному процесі крізь призму практики Європейського суду з прав людини [7, 8].

Мета статті полягає в дослідженні правових аспектів вмотивованості вироків суду у кримінальному процесі як одночасно і важливої вимоги так і ознаки справедливого судового рішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як вбачається з Тлумачного словника української мови дієслово вмотивувати (умотивувати) означає наводити аргументи, докази, які пояснюють, виправдовують

певні дії, вчинки тощо або доводять їх необхідність; обґрунтовувати [9, с. 446]. Тобто вмотивованість є результатом певної діяльності, яка полягає у наведенні доказів та аргументів на користь істинності тієї чи іншої думки, позиції, теорії, тощо.

У правовій науці під вмотивованістю судового рішення як правило розуміють судове рішення, в якому належним чином зазначені підстави, на яких воно ґрунтується [8, с. 82]. Також під умотивованістю пропонується розуміти повне та всебічне відображення в судовому рішенні мотивів, якими суд керувався при ухваленні свого рішення, при оцінці доказів для встановлення наявності чи відсутності обставин, на які сторони посилалися як на підставу своїх вимог і заперечень, із зазначенням, чому певні докази були прийняті до уваги або відхилені, з відображенням мотивів щодо позиції суду відносно застосування норм матеріального та процесуального права [10, с. 255].

У філософських науках процес мотивування визначають як когнітивне обґрунтування позицій, що вважаються істинними чи надійними, шляхом формулювання причин їх визнання такими.

Відтак, мотивування судового рішення ми можемо визначити як мисленнєвий процес суду при ухваленні ним судового рішення, результатом якого є відображення у відповідному судовому рішенні мотивів прийнятого ним рішення. Тобто, вмотивованість по суті є результатом такого мисленнєвого процесу суду.

У дослідженнях правової аргументації виділяють три основні способи раціонального мотивування правових рішень: логічний, риторичний та діалогічний [5, с. 161].

Логічний спосіб полягає в наведенні дійсно логічно аргументів та доводів, що є прийнятними відповідно до чинних правових стандартів. Риторичний спосіб акцентує увагу на змісті аргументів та їх прийнятності для аудиторії. При діалогічному способі правовий аргумент розглядається як частина діалогу про прийнятність тієї чи іншої правової точки зору.

Звернемо увагу на те, що будь-яке дослідження вмотивованості судового рішення як певної вимоги чи ознаки повинно виходити з фундаментальної засади правової держави, яка полягає в тому, що основним способом вирішення правового конфлікту (спору, питання про наявність вини) є судовий, а альтернативи цьому способу, у тій чи іншій мірі будуть химерними, примхливими, непрозорими, або безрозсудними.

Р. Сарторіус визначає судові рішення як остаточний висновок суду щодо питання права, яке було порушено перед ним [2, с. 355].

Вироком є судові рішення, у якому суд вирішує обвинувачення по суті. Він може бути обвинувальним чи виправдальним [11].

Тому, судові рішення у кримінальній справі є не просто відповіддю на питання про наявність чи відсутність в діях особи складу кримінального правопорушення або про ступінь відповідальності такої особи, а є результатом застосування відповідної правової норми до спірних правовідносин.

Слід погодитися з думкою С. Шумана, що оскільки право не є випадковим, а навпаки має постійний, всепроникаючий та часто вирішальний вплив на життя як людини так і суспільства в цілому, було б неправильно не вимагати належного правового мотивування судового рішення як органу, що вирішує правові спори [3, с. 718]. Розвиваючи дану думку відзначимо, що у своєму цивілізаційному розвитку людство пройшло шлях від спрощених релігійно-міфологічних уявлень про способи вирішення спорів (око за око, суд випробуванням (поєдинком), інквізиційний (тобто односторонній) суд з обвинувальним ухилом, тощо), що залежали від випадку та суб'єктивних поглядів суддів, до заснованого на верховенстві права неупередженого змагального рівного кримінального процесу, однією з ознак якого є в тому числі й вмотивованість прийнятого судом рішення (вироку).

Сама по собі констатація наявності в діях особи складу кримінального правопорушення без аргументів та доводів, на підставі яких суд дійшов до того чи іншого висновку, буде свідчити або про некомпетентність суду або про фактичну відсутність в нього відповідних аргументів чи доводів на підтримку висловленої ним позиції. Такий вирок в повній мірі не задовольнить всіх учасників кримінального провадження, оскільки залишає без відповіді та оцінки доводи сторони, що прогнала.

Для правової держави така ситуація є неприпустимою, оскільки відкриватиме шлях для зловживань судом своїм особливим статусом як органу, що остаточо вирішує питання наявності в діях особи складу кримінального правопорушення та його вини і буде своєрідним кроком назад у цивілізаційному розвитку.

Тому вмотивованість вироку є його важливою ознакою, що свідчить про його правосудність, оскільки зрозумілість та ясність мотивів ухвалення такого вироку демонструватиме відсутність в діях суду будь-якого натяку на зловживання своїм особливим статусом органу, що відправляє правосуддя у кримінальному судочинстві.

У зв'язку з цим, у багатьох сучасних правових системах суди мають законодавчо закріпленій обов'язок обґрунтовувати (мотивувати) свої рішення.

Так, згідно з ч.ч. 1, 4 ст. 370 Кримінального процесуального кодексу України судові рішення повинні бути законним, обґрунтованим і вмотивованим. Вмотивованим є рішення, в якому наведені належні і достатні мотиви та підстави його ухвалення [11].

Більш того, Кримінальний процесуальний кодекс України (на відміну від інших процесуальних кодексів) містить аж 38 згадок про необхідність вмотивованого процесуального акту (постанови прокурора, слідчого, ухвали слідчого судді, суду, тощо). Однак, на нашу думку таке зосередження уваги законодавця на

вмотивованості відповідних актів нівелює дану вимогу, оскільки тоді за його ж логікою решта процесуальних актів може бути невмотивованими. Відтак, вимогу про вмотивованість процесуальних актів (в тому числі і вироків) достатньо закріпити в одній або кількох загальних нормах.

Відповідно до ч. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи впродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, визначеним законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення [12]. Особливої уваги заслуговує такий елемент права на справедливий судовий розгляд, як вмотивованість судових рішень, оскільки Конвенція текстуально не регламентує вимоги зазначати у вироків суду відповідні підстави та мотиви, ґрунтуючись на яких національна судова установа дійшла висновків у конкретній ситуації. Вказана вимога інтерпретована в рішеннях Європейського суду з прав людини [8, с. 79]. Слід відзначити, що у висновку № 11 (2008) Консультативної ради європейських суддів серед іншого звертається увага на те, що у викладі підстав для прийняття рішення необхідно надати відповідь на аргументи сторін та доречні доводи, які здатні вплинути на вирішення питання про притягнення до кримінальної відповідальності, та звертається увага на те, що згідно з усталеною практикою Європейського суду з прав людини очікуваний обсяг обґрунтування залежить від різних доводів, що їх може наводити кожна зі сторін, а також від різних правових положень, звичаїв та доктринальних принципів, а крім того, ще й від різних практик підготовки та представлення рішень у різних країнах [13].

Хоча пункт 1 статті 6 Конвенції про захист прав та основоположних свобод 1950 року зобов'язує суди обґрунтовувати свої рішення, його не можна тлумачити як такий, що вимагає детальної відповіді на кожен аргумент. Міра, до якої суд має виконати обов'язок щодо обґрунтування рішення, може бути різною в залежності від характеру рішення (справа «Серявін та інші проти України» рішення Європейського суду з прав людини від 10 лютого 2010 року) [14].

З погляду Європейського суду з прав людини, у рішенні суду мають бути викладені причини, достатні для відповіді на фактичні та правові (матеріально-правові або процесуальні) доводи сторін у всіх суттєвих аспектах. Суди мають вивчити основні аргументи сторін (рішення у справі «Бузеску проти Румунії») [15].

Отже, судові рішення з точки зору ст. 6 Конвенції має дати відповіді на основні й важливі для сторони аргументи. Слід вимагати від вироку мотивованої оцінки кожного аргументу, наведеного учасниками справи, щодо наявності чи відсутності підстав для притягнення особи до кримінальної відповідальності, крім випадку, якщо аргумент очевидно не відноситься до предмета спору, є явно необґрунтованим або неприйнятним з огляду на законодавство чи усталену судову практику.

Європейський суд з прав людини дійсно констатував, що рівень мотивування рішення суду може бути різним в залежності від характеру рішення. Однак наведене зовсім не наділяє суд правом не надавати відповіді на «незручні» для загальної канви судового рішення аргументи учасників провадження. Особа, яка звертається до суду, має право на те, щоб її було заслухано та надано об'єктивну оцінку її доводам і міркуванням.

Більш того, в Україні на суд касаційної інстанції – Верховний Суд в силу положень ч. 6 ст. 368 КПК України у своїх судових рішеннях викладає висновки щодо застосування норм права, що повинні обов'язково враховуватися національними судами під час вибору і застосування норми закону України про кримінальну відповідальність до суспільно небезпечних діянь при ухваленні вироку [11]. Відтак, підвищені вимоги до мотивування судового рішення слід висувати до судів вищих інстанцій, оскільки на них покладено завдання належним чином підтвердити чи спростувати рішення судів нижчої інстанції.

Так, суд апеляційної інстанції, як і суд касаційної інстанції, повинен надати власну правову оцінку наведеним доводам і наданим сторонами доказів, неприпустимо формально посилатися лише на те, що сторона не довела своїх аргументів чи доводів. Суд вищої інстанції повинен здійснити правову оцінку усіх фактичних обставин справи та доводів сторін та не обмежуватися лише формальними висновками про те, що сторони не подали суду доказів на підтвердження своїх вимог та заперечень.

Згідно з практикою Європейського суду з прав людини, який у своїх рішеннях вказує на те, що «при застосуванні процедурних правил, національні суди повинні уникати як надмірного формалізму, який буде впливати на справедливість процедури, так і зайвої гнучкості, яка призведе до нівелювання процедурних вимог, встановлених законом (рішення у справі Вальчі проти Франції) [16].

Європейський суд з прав людини також зазначає, що хоча національний суд має певну свободу розсуду щодо вибору аргументів у тій чи іншій справі та прийняття доказів на підтвердження позицій сторін, орган влади зобов'язаний виправдати свої дії, навівши обґрунтування своїх рішень (рішення у справі «Суомінен проти Фінляндії» від 01 липня 2003 року) [17]. Ще одне призначення обґрунтованого рішення полягає у тому, щоб продемонструвати сторонам, що вони були почуті. Крім того, вмотивоване рішення дає стороні можливість оскаржити його та отримати його перегляд вищою інстанцією. Лише за умови винесення обґрунтованого рішення може забезпечуватися публічний контроль здійснення правосуддя (рішення у справі «Гірвісарі проти Фінляндії» від 27 вересня 2001 року) [18].

У зв'язку з цим, погоджуємося з тезою Е. Фетеріс, що прийнятність правової (юридичної) позиції залежить від якості її мотивування [19].

Слід відзначити, що ретельний аргументований аналіз мотивування конкретних судових рішень може виявити важливі аспекти юридичної аргументації, які зазвичай залишаються неявними. Ці аспекти зазвичай включають заплутані аксіологічні вибори, зроблені суддями, прийняття ними певних правових філософій і застосування аргументованих маневрів для обґрунтування бажаних висновків.

Ухвалення судового рішення, яке не відповідає умовам мотивованості (обґрунтованості) може призвести до прийняття неправосудного рішення, а у перспективі й до свавілля судової влади [6].

Слід погодитися з думкою Л.П. Брич, що використана ЄСПЛ термінологія не дає можливості чітко з'ясувати яким саме має бути конкретний зміст таких аргументів. Дослідник вказує, що у рішеннях ЄСПЛ не виявлено узагальнених вказівок щодо конкретного змісту таких аргументів, що має отримати відображення в судовому рішенні, не сформульовано й їхнє поняття. Зазначене свідчить про відсутність будь-яких обмежень щодо змісту аргументів сторони, на які національний суд зобов'язаний дати відповідь у судовому рішенні [7, с. 276].

На нашу думку, національне кримінально-процесуальне законодавство дає досить конкретні відповіді на питання про зміст та якість аргументів у кримінальному процесі. Так, ч. 1 ст. 368 КПК України містить 16 своєрідних орієнтирів-питань, на які суд повинен дати відповідь при ухваленні вироку [7, с. 276]. Рівень глибини та деталізації оцінки аргументів сторін залежатиме від кожної конкретної ситуації, однак він повинен задовольнити обидві сторони. Зрозуміло, що у разі відсутності заперечень з боку іншої сторони та відносної зрозумілості тієї чи іншої позиції, вона додаткової мотивації не потребує. І навпаки, у разі наявності заперечень або іншої позиції з того чи іншого питання суд повинен мотивувати чому він схилився до однієї з них.

Висновки Належна вмотивованість вироку є одним із найважливіших інструментів гарантування правової визначеності та справедливості як фундаментальних цінностей правового порядку, зокрема і кримінального судочинства.

Вмотивованість вироку є важливою ознакою такого рішення суду, який виступає в якості суб'єкта, що в процесі вирішення конфлікту правових позицій сторони обвинувачення та сторони захисту вирішує питання про істинність тієї чи іншої правової позиції. У свою чергу, сутність вмотивованості як вимоги до вироку полягає у необхідності демонстрації відповідності прийнятого судом рішення правовим нормам та дійсним обставинам конкретної правової ситуації, а також їх відповідності цінностям, що лежать в основі правової системи.

Неналежно вмотивований вирок суду не буде достатнім актом справедливості як для сторони, що програла, так і для сторони, що виграла, оскільки воно не повній мірі продемонструє правоту однієї із сторони. Неналежне мотивування вироку саме по собі ставитиме під сумнів правильність висловленої судом позиції щодо наявності в діях особи складу кримінального правопорушення та може призвести до тривалого перегляду у вищих судових інстанціях, що ставитиме під сумнів його правосудність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Feteris Eveline T. Fundamentals of Legal Argumentation: A Survey of Theories on the Justification of Judicial Decisions Dordrecht, Netherland: Springer Verlag (2017)
2. Sartorius R. The Doctrine of Precedent and the Problem of Relevance. Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie / Archives for Philosophy of Law and Social Philosophy Vol. 53, No. 3. 1967. pp. 343-366.
3. Shuman Samuel I. Justification of Judicial Decisions. California Law Review. № 59. 1971. pp. 715-732.
4. Aarnio A. The Rational as Reasonable: A Treatise on Legal Justification. Dordrecht/Boston/Lancaster/Tokyo: D. Reidel Publishing Company (Law and Philosophy Library). 1987.
5. Dimiškovska A. (Dia)logical Reconstruction of Legal Justification. Revus. № 19. 2013. p. 155-178.
6. Берназюк Я. Поняття та критерії мотивованості судового рішення як однієї з гарантій дотримання судами принципу верховенства права. Блог на сайті Судово-юридичної газети. 09.01.2019. URL: <http://bitly.ws/A2EL>
7. Брич Л.П. Право на вмотивоване судові рішення у кримінальному провадженні як складова права на справедливий суд в інтерпретації Європейського суду з прав людини. *Університетські наукові записки*. 2017. № 3. С. 268-281.
8. Калачова О. Вмотивованість судових рішень як гарантія захисту прав і основоположних свобод людини. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2016. № 4. С. 78-84.
9. Словник української мови: в 11 томах. Том 10. 1979.
10. Цувина Т.А. Мотивированность решений суда и право на суд в гражданском судопроизводстве. *Проблемы законности*. 2013. Вып. 121. Харьков. С. 245- 256.
11. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
12. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року. Офіційний вебпортал Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
13. Висновок № 11 (2008) Консультативної ради європейських суддів. URL: https://court.gov.ua/userfiles/visn_11_2008.pdf
14. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Серявін та інші проти України» від 10 лютого 2010 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_672#Text

15. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Бузеску проти Румунії» від 24.05.2005 року URL: <http://bitly.ws/A2BL> (дата звернення: 07.04.2023)
16. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Вальчі проти Франції» від 26.07.2007 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:%22001-81921%22>
17. Рішення Європейського суду з прав людини Суомінен проти Фінляндії від 01 липня 2003 року URL: <https://ips.ligazakon.net/document/SOO01074>
18. Рішення Європейського суду з прав людини Гірвіссарі проти Фінляндії від 27 вересня 2001 року URL: https://www.stradalex.com/en/sl_src_publ_jur_int/document/echr_49684-99
19. Feteris Eveline T. *Fundamentals of Legal Argumentation: A Survey of Theories on the Justification of Judicial Decisions*, Dordrecht/Boston/London: Kluwer Academic Publishers (Argumentation Library), 1999, № 1.

REFERENCES:

1. Feteris Eveline, T. (2017) *Fundamentals of Legal Argumentation: A Survey of Theories on the Justification of Judicial Decisions* Dordrecht, Netherland: Springer Verlag [in English].
2. Sartorius, R. (1967) The Doctrine of Precedent and the Problem of Relevance. *Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie / Archives for Philosophy of Law and Social Philosophy* Vol. 53, No. 3. 343-366. [in English].
3. Shuman Samuel, I. (1971) Justification of Judicial Decisions. *California Law Review*. № 59. 715-732. [in English].
4. Aarnio, A. (1987) *The Rational as Reasonable: A Treatise on Legal Justification*. Dordrecht/Boston/Lacaster/Tokyo: D. Reidel Publishing Company (Law and Philosophy Library). [in English].
5. Dimishkovska, A. (2013) (Dia)logical Reconstruction of Legal Justification. *Revus*. № 19. 155-178. [in English].
6. Bernaziuk, Ya. (2019) Poniattia ta kryterii motyvovanosti sudovoho rishennia yak odniiei z harantii dotrymanna sudamy pryntsyphu verkhovenstva prava [The concept and criteria of the motivation of a court decision as one of the guarantees of compliance by the courts with the principle of the rule of law]. *Bloh na сайti Sudovoyurydychnoi hazety*. Retrieved from: <http://bitly.ws/A2EL> [in Ukrainian].
7. Brych L.P. (2017). Pravo na vmotyvovane sudove rishennia u kryminalnomu provadzhenni yak skladova prava na spravedyvyi sud v interpretatsii Yevropeiskoho sudu z prav liudyny [The right to a reasoned court decision in criminal proceedings as a component of the right to a fair trial as interpreted by the European Court of Human Rights]. *Universytetski naukovy zapysky*. № 3. 268-281. [in Ukrainian].
8. Kalachova, O. (2016) Vmotyvovanist sudovykh rishen yak harantiia zakhystu prav i osnovopolozhnykh svobod liudyny [Reasoning of court decisions as a guarantee of protection of human rights and fundamental freedoms]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy*. № 4. 78-84. [in Ukrainian].
9. *Slovyk ukrainskoi movy* (1979) [Dictionary of the Ukrainian language]: v 11 tomakh. Tom 10. [in Ukrainian].
10. Tsvina, T.A. (2013) Motyvyrovannost reshenyi suda i pravo na sud v hrazhdanskom sudoproizvodstve [Reasons for court decisions and the right to trial in civil proceedings]. *Problemy zakonnosti*. Vyp. 121. 245- 256. [in Russian].
11. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy (2012, April 13). [Criminal procedural Code of Ukraine]: *Zakon Ukrainy № 4651-VI*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> [in Ukrainian].
12. Konventsiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod vid 4 lystopada 1950 roku [Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms]. *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text [in Ukrainian].
13. Vysnovok № 11 (2008) Konsultativnoi rady yevropeyskykh suddiv [Opinion No. 11 (2008) of the Advisory Council of European Judges]. Retrieved from: https://court.gov.ua/userfiles/visn_11_2008.pdf [in Ukrainian].
14. Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny u spravi «Seriavin ta inshi proty Ukrainy» vid 10 liutoho 2010 roku [Decision of the European Court of Human Rights in the case "Seryavin and others v. Ukraine"]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_672#Text [in Ukrainian].
15. Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny u spravi «Buzesku proty Rumunii» vid 24.05.2005 roku [Decision of the European Court of Human Rights in the case "Buzesky v. Romania"]. Retrieved from: <http://bitly.ws/A2BL> [in Russian].
16. Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny u spravi «Valchi proty Frantsii» vid 26.07.2007 roku [Decision of the European Court of Human Rights in the case "Valchi v. France"]. Retrieved from: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:%22001-81921%22> [in English].
17. Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny Suominen proty Finliandii vid 01 lypnia 2003 roku [Decision of the European Court of Human Rights in the case "Suominen v. Finland"]. Retrieved from: <https://ips.ligazakon.net/document/SOO01074> [in Russian].
18. Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny Hirvissari proty Finliandii vid 27 veresnia 2001 roku [Decision of the European Court of Human Rights in the case "Hirvissari v. Finland"]. Retrieved from: https://www.stradalex.com/en/sl_src_publ_jur_int/document/echr_49684-99 [in English].

19. Feteris Eveline T. (1999) *Fundamentals of Legal Argumentation: A Survey of Theories on the Justification of Judicial Decisions*, Dordrecht/Boston/London: Kluwer Academic Publishers (Argumentation Library), № 1. [in English].

Стаття надійшла до редакції: 20.05.2023

УДК 343.01

DOI: 10.36550/2522-9230-2023-14-192-197

Андросович Любов Григорівна,
викладач Національної академії Служби безпеки України
e-mail: life2301freedom@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-3315-4068>

ПРОБЛЕМИ БОРОТЬБИ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ У ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

У наш час міжнародна організована злочинність у фінансовій системі стала великою глобальною проблемою. Однією із основних причин такої ситуації є відсутність факторів, за яких об'єднались би зусилля органів влади та правоохоронних органів держави із діяльністю аналогічних структурних підрозділів інших країн в боротьбі та протидії їй проявам.

Сьогодні правове забезпечення боротьби з організованою злочинністю є пріоритетним завданням кримінально-правової політики в Україні, що характеризується наступними доволі суперечливими тенденціями: намаганням впровадити міжнародні стандарти протидії злочинності, без врахування особливостей її виникнення та існування на українських теренах; набуттям ознак відродження кримінально-правової політики репресивного типу, яка панувала в умовах квазіукраїнської державності. У науці кримінального права наукове трактування таких тенденцій оцінюється вкрай негативно. Тому актуальним питанням є вивчення проблем боротьби з організованою злочинністю, зокрема у фінансовій системі, в умовах, коли Україна проходить нелегкий шлях свого становлення та розвитку як суверенна, незалежна та права держава.

Зважаючи на досвід роботи за часів незалежності України, правоохоронні органи і надалі залишаються надто консервативними та повільно адаптують свої дії та системи у питанні надання належної правової допомоги у кримінальному провадженні, що призводить до їх незадовільної роботи, зокрема і у питанні міжнародного співробітництва у сфері протидії організованій злочинності.

Мета статті дослідити проблеми боротьби з організованою злочинністю у фінансовій системі в Україні на сучасному етапі її розвитку та шляхи їх вирішення.

Ключові слова: протидія організованій злочинності, фінансова система, кримінальні правопорушення у фінансовій системі, проблеми боротьби з організованими злочинними угрупованнями, шляхи вирішення.

Androsovych L. PROBLEMS OF FIGHTING ORGANIZED CRIME IN THE FINANCIAL SYSTEM AT THE PRESENT STAGE AND THE WAYS OF THEIR SOLUTION

Nowadays, international organized crime in the financial system has become a major global problem. One of the main reasons for this situation is the lack of factors that would unite the efforts of the authorities and law enforcement agencies of the state with the activities of similar structural divisions of other countries in the fight against its manifestations.

Today, legal support for the fight against organized crime is a priority task of the criminal law policy in Ukraine, which is characterized by the following rather contradictory trends: an attempt to implement international standards for combating crime, without taking into account the peculiarities of its occurrence and existence on Ukrainian territory; the acquisition of signs of revival of the repressive type of criminal law policy that prevailed in the conditions of quasi-Ukrainian statehood. In the science of criminal law, the scientific interpretation of such trends is evaluated extremely negatively. Therefore, studying the problems of combating organized crime, in particular in the financial system, is an urgent issue, in the conditions when Ukraine is going through a difficult path of its formation and development as a sovereign, independent and legal state.

However, taking into account the experience of work during the independence of Ukraine, law enforcement agencies continue to be too conservative and slowly adapt their actions and systems in the matter of providing proper legal assistance in criminal proceedings, which leads to their unsatisfactory work, in particular with regard to international cooperation in the field of countering organized crime.

The purpose of the article is to investigate the problems of combating organized crime in the financial system in Ukraine at the current stage of its development and ways of solving them.

Key words: combating organized crime, financial system, criminal offenses in the financial system, problems of combating organized criminal groups, solutions.

Постановка проблеми. Однією із фундаментальних проблем в Україні на сьогодні є протидія організованій злочинності (далі – ОЗ), криміногенні фактори якої найчастіше пов'язані з політичним і соціальним розвитком суспільства. ОЗ є явищем доволі поширеним, що пустило своє коріння у всі сфери